УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(*згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19^1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено порушення прав людини на захист від катувань у діяльності державної установи «Рівненський слідчий ізолятор» (далі – установа, СІЗО), у якій на час відвідування групою НПМ 8-9 липня 2025 року утримувалось 275 осіб.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Також слід зазначити, що у межах вступу України до Європейського Союзу (далі – ЄС) країна продовжує активну роботу над трьома дорожніми картами у сферах верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій.

Це стратегічні документи, які визначають ключові реформи та трансформації за відповідними сферами, розробка яких передбачена переговорною рамкою України з ЄС.

Затвердження дорожніх карт у сфері верховенства права та реформи державного управління є умовою відкриття перемовин про членство в ЄС з Україною, а саме Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» (Fundamentals).

Кластер 1 «Основи процесу вступу до ЄС» (Fundamentals) охоплює розділи 23 «Судова влада та основоположні права» і 24 «Юстиція, свобода та безпека». Прогрес у виконанні цієї дорожньої карти визначатиме динаміку переговорного процесу України.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Дорожня карта, серед іншого, передбачає також напрямок «Запобігання катувань та пенітенціарна система».

Окрім цього, у розділі 23 «Судова влада та основоположні права» наголошено, що Україна повинна чітко дотримуватися рекомендацій Європейського комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет).

Невиконання заходів, викладених у вищезазначеному стратегічному документі, який визначає ключові реформи та трансформації за відповідними сферами, блокуватиме спроби вступу України до ЄС.

Однак, в пенітенціарних установах продовжують мати місце порушення прав людини, про які йдеться у доповідях за результатами проведених візитів Європейського комітету в Україну.

Зокрема, у доповіді Європейського комітету Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

У порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю), відеокамерами в установі не у повному обсязі обладнано територію та об’єкти режимної зони слідчого ізолятора, входи, сходові клітини, службові та підсобні приміщення адміністративного будинку, будинків режимного призначення, структурних дільниць та секторів, а також прогулянкові дворики.

Відсутність камер відеоспостереження на зазначених об’єктах значно ускладнює реалізацію заходів із забезпечення безпеки утримуваних осіб в установі у цілому, яку має гарантувати персонал установ виконання покарань у разі застосування до засуджених (ув’язнених) фізичної сили або інших заходів примусу.

У той же час адміністрацією установи здійснюється відеоспостереження за особами, які утримуються у камерних приміщеннях, причому відеонагляд за чоловіками здійснюють працівники жіночої статі, а за жінками – працівники чоловічої статі.

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право утримуваних осіб на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув’язненими та засудженими є порушенням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

основоположних свобод (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03).

У відповідності до вимог національного законодавства на зовнішніх дверях камерних приміщень для тримання засуджених до довічного позбавлення волі установи розміщені поіменні картки з наданням інформації про кримінальні правопорушення, скоєні особами, які знаходяться в цих камерних приміщеннях.

Європейський комітет у пункті 52 доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] зазначає, що слід зупинити таку практику, оскільки вона служить лише для стигматизації та ускладнення стосунків між засудженими до довічного позбавлення волі та працівниками установи.

У відповідності до вимог пункту 4 розділу IV Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю сигналізаційна система виклику застосовується для надання можливості особам, узятим під варту, та засудженим здійснити виклик персоналу і складається із кнопок, які встановлюються у камерних приміщеннях, та індикаційної панелі, що відображає інформацію про стан кнопок.

У порушення вимог вищезазначеної норми Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю, а також вимог правила 18.2 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП) понад 80 % камер режимних корпусів установи не обладнані сигналізаційною системою виклику. Відсутність сигналізаційної системи виклику позбавляє можливості утримуваних осіб повідомляти персоналу установи про виникнення позаштатних ситуацій.

Під час відвідування камерного приміщення № 27 установи групою НПМ встановлено, що відстань між протилежними стінами цього приміщення складає менше 2-х метрів.

Європейський комітет у своїй доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] рекомендує розширити або вивести з експлуатації будь-які камери, розміром менш ніж 6 м^2 (без урахування санітарних вузлів) і щоб відстань між протилежними стінами кожної камери складала не менш ніж 2 м.

Групою НПМ зафіксовано, що деякі засуджені до довічного позбавлення волі утримуються у камерних приміщеннях по одному. У ході опитування, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, окремі засуджені повідомили, що у таких умовах вони утримуються близько одного року.

Відповідно до правил № 43, 44, 45 Правил Нельсона Мандели, одиночне ув’язнення означає тримання в ізоляції протягом 22 годин чи більше доби без будь-якого контакту з іншими людьми. Тривале одиночне ув’язнення визначається як ізоляція, що триває понад 15 діб поспіль.

Європейський комітет у 21 Загальній доповіді [CPT/Inf (2011) 28] зазначає, що одиночне ув’язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров’я для утримуваних осіб. Окрім цього, таке тримання може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув’язненими. Окрім цього, у Стандартних мінімальних правилах

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями (далі – Правила Нельсона Мандели) передбачено, що практика тривалого або безстрокового одиночного ув'язнення повинна бути заборонена, оскільки вона прирівнюється до катування чи іншого жорстокого, нелюдського або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

Наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети) належним чином не пронумеровані та у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету до України [CPT/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених, були одягнені у спеціальне захисне спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування щодо встановлення особистостей винних осіб. Через вищезазначене представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення.

В окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ виявлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якою передбачено право на повагу до приватного життя. Так, у камерних приміщеннях №№ 54, 31, 19, 27, 26, 29, 18 та 76, відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє утримуваним особам усамітнитись та є порушенням вимог правила 19.3 ЄПП.

Статтею 8 КВК України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю, а у відповідності до вимог статті 50 Кодексу законів про працю України тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень.

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

Так, у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, встановлено, що у деяких з них у 2025 році тривалість робочого тижня складала близько 66 годин (включно з вихідними днями). Доплати за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалися.

Під час відвідування установи виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині облаштування укриття населення та його захисту. Так, приміщення двох наявних в установі укриттів потребують дообладнання. Зокрема, ці приміщення у повному обсязі не забезпечені місцями

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

для сидіння засуджених (ув'язнених), опаленням, вентиляцією тощо.

Таким чином, засуджені (ув'язнені) установи піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними у камерних приміщеннях та гуртожитках під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

Під час вивчення стану обладнання приміщень збірного відділення та гуртожитку для засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування установи, групою НПМ виявлено порушення вимог розділів VI та XI Норм забезпечення.

Так, в збірному відділенні установи відсутній кабінет лікаря, що унеможливлює своєчасну діагностику та лікування хронічних чи гострих захворювань утримуваних осіб. Разом з тим, у відділенні у наявності лише одне приміщення для тимчасового перебування осіб, узятих під варту, яке не обладнане столом з лавами та санвузлом.

В гуртожитку для засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування, відсутні кімната для виховної роботи, кімната для зберігання особистих речей засуджених, кімната побуту, сушарня та кімната для занять фізичною культурою, наявність яких передбачена Нормами забезпечення.

Під час проведення спілкування із утримуваними особами до групи НПМ надходили скарги щодо ненадання або неналежного надання медичної допомоги. Зокрема, зазначені особи повідомили про неодноразову відмову медичних працівників у наданні медичної допомоги у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Під час вивчення стану обладнання ЛПК установи групою НПМ виявлено ряд порушень вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування).

Так, у порушення вимог пункту 2.11 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування в приміщеннях лазні та пральні припливно-витяжна система вентиляції з механічним спонуканням відсутня.

У ході спілкування з працівниками установи групою НПМ встановлено, що наявна у лазні установи перукарня, у порушення вимог пункту 2.14 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування, не працює близько двох років.

У порушення вимог пункту 2.9 розділу 2 Положення про організацію лазне-прального обслуговування, приміщення для миття № 2 ЛПК установи не обладнано центральним (автономним) опаленням.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні), що може призвести до виникнення пожеж або задимлень в установі.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. У ході спілкування з працівниками установи встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні відповідна робота не проводилась протягом останніх 4-х років.

У порушення вимог підпункту 10 пункту 2 розділу IX ПВР СІЗО, постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559 "Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок" та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» до роботи з господарського обслуговування в установі залучаються особи, які своєчасно не пройшли медичне обстеження та у яких відсутні медичні книжки.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2^7 пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Рівненський слідчий ізолятор», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити мені.

1.2. Розробити зміни до нормативно-правових актів щодо заборони використання поіменних карт з наданням інформації короткого опису кримінальних правопорушень у засуджених до довічного позбавлення волі.

1.3. Обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю та з урахуванням вимог практики ЄСПЛ.

1.4. Обладнання та використання сигналізаційної системи виклику в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

1.5. Припинити практику застосування одиночного тримання для засуджених, які утримуються в камерних приміщеннях установи.

1.6. Обладнання приміщень збірного відділення та гуртожитку для засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування установи, привести у відповідність до вимог Норм забезпечення та міжнародних стандартів.

1.7. Умови тримання засуджених та ув’язнених у камерних приміщеннях установи привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів, у тому числі шляхом виведення з експлуатації камерних приміщень, відстань між протилежними стінами яких менше 2 м.

1.8. Обладнання приміщень та діяльність ЛПК установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

1.9. Вжити дієвих заходів щодо обладнання та використання у відповідності до вимог чинного законодавства двох наявних в установі укриттів.

1.10. Вжити дієвих заходів щодо усунення та недопущення у подальшому виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.11. Створити належні умови для реалізації права ув’язнених та засуджених на приватність та особистий простір.

1.12. Дотримуватися вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працівників із числа засуджених.

1.13. Усунути виявлені порушення правил гігієни і санітарії під час залучення до роботи засуджених на відповідних об’єктах установи.

1.14. Нанести маркування на наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети).

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене особисто.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Рівненський слідчий ізолятор» на 20-ти арк. в 1 прим.

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№15427.2/25/39.1 від 29.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 29.09.2025 15:43
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400